

თანაამსრულებლობა და თანამონაწილეობა ყაჩაღობის მაგალითზე

თემურ ცქიტიშვილი

ასისტენტ-პროფესორი, სამართლის დოქტორი, თსუ,

თინათინ წერეთლის სახელობის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის მეცნიერი თანამშრომელი

1. შესავალი

წინამდებარე წერილში განხილვის საგანს წარმოადგენს ამსრულებლობისა და თანამონაწილეობის პრობლემა, ამსრულებლობის და თანამონაწილეობის გამიჯვნა ყაჩაღობის მაგალითზე. კერძოდ კი, ყაჩაღობის დროს დარაჯად მდგომი პირის ქმედების კვალიფიკაცია, დასახელებულ შემთხვევაში საქმე ეხება თანამონაწილეობას (დახმარებას) თუ თანაამსრულებლობას. პრობლემის გადაჭრა ეფუძნება როგორც ქართულ, ისე გერმანულ სისხლის სამართლის ლიტერატურასა და სასამართლო პრაქტიკაში გამოთქმულ შეხედულებებს. სტატიაში წარმოდგენილია საკითხის ავტორისეული გადწყვეტა ქართული სისხლის სამართლის კანონმდებლობის მიხედვით.

2. ყაჩაღობის თანაამსრულებელი და თანამონაწილე

ყაჩაღობა შეიძლება განხორციელდეს როგორც ერთპიროვნული ამსრულებლობით, ისე თანაამსრულებლობით და თანამონაწილეობით. თანაამსრულებელი იქნება ის, ვინც ყაჩაღობის შემადგენლობის რომელიმე ნიშანს ახორციელებს. თანაამსრულებელი შეიძლება სხვა ამსრულებელთან ერთად თავდასხმაში მონაწილეობდეს. მაგალითად, ერთი ამსრულებელი მუქარას ახორციელებს, ხოლო მეორე სხვის ნივთს ეუფლება.

ვინაიდან ნივთის დაუფლება ყაჩაღობის შემადგენლობის მიღმა დგას, ჩნდება კითხვა, არის

თუ არა თანაამსრულებლობისთვის საკმარისი სხვისი ნივთის დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით?

მიუხედავად იმისა, რომ ნივთის დაუფლება არ არის ყაჩაღობის შემადგენლობის ნიშანი, მაინც თანაამსრულებლად უნდა ვცნოთ ის, ვინც ერთ-ერთი ამსრულებლის მიერ მუქარის ან ძალადობის განხორციელებისას ეუფლება მსხვერპლის ნივთს. გასათვალისწინებელია ის, რომ ქართული სსკ-ის 179-ე მუხლის თანახმად ნივთის დაუფლება არ არის ყაჩაღობის შემადგენლობის ნიშანი, მაგრამ წარმოადგენს თავდასხმის შემდგომ ეტაპს და ფაქტობრივად ყაჩაღობის დასრულების შემადგენელ რგოლს.

ყაჩაღობა წარმოადგენს შენადგენ დანაშაულს, რაც იმას ნიშნავს, რომ მისი შემადგენლობა რამდენიმე ნაწილისგან შედგება, რომლებიც ცალკე აღებული, დამოუკიდებელ შემადგენლობას აფუძნებენ. ყაჩაღობა გულისხმობს სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის საშიშ ძალადობას ან ასეთი ძალადობის მუქარას და თავდასხმას სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით. მუქარა სსკ-ში ცალკე შემადგენლობის სახით არის გათვალისწინებული (151-ე მუხ.). სხვისი მოძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით თავდასხმა, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის საშიში ძალადობის და მუქარის გარეშე, ცალკე აღებული, ძარცვის შემადგენლობას აფუძნებს (178-ე მუხ.), ხოლო ორივე ქმედება ერთობლიობაში გვაძლევს ყაჩაღობის შემადგენლობას. ამგვარად, ყაჩაღობის დროს ერთ-ერთი თანაამსრულებელი შეიძლება ახორციელებდეს

სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის საშიშ ძალადობას ან ასეთი ძალადობის მუქარას, მაგალითად, როცა მოქმედი პირი დაზარალებულს დანას ჩასცემს, ხოლო მეორე – საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებას, კერძოდ, დაზარალებულს საათს ხსნის მაჯიდან¹.

როცა სულ მცირე ორი ამსრულებელი მონაწილეობს ყაჩაღობაში, სახეზეა ჯგუფური ყაჩაღობა. რაც შეეხება საკითხს იმის შესახებ, არის თუ არა ჯგუფისთვის აუცილებელი პირობა, რომ სახეზე იყოს, სულ მცირე, ორი ამსრულებელი, რომელსაც პასუხისმგებლობა დაეკისრება, სისხლის სამართლის ლიტერატურაში საკამათოა.

ერთი მოსაზრებით, ჯგუფურობისთვის აუცილებელია ორი ამსრულებელი მაინც, მაგრამ საკმარისია აქედან თუნდაც ერთი იყოს ისეთი, ვისაც პასუხისმგებლობა დაეკისრება. ამავე შეხედულებით, ჯგუფურობისთვის საკმარისად მიიჩნევა ერთი ამსრულებელი და ერთი თანამონაწილე². ხოლო მეორე შეხედულებით, ჯგუფურობის აუცილებელი პირობაა სახეზე იყოს სულ მცირე ორი ბრალუნარიანი ამსრულებელი³.

ჯგუფური ყაჩაღობის დროს არ არის აუცილებელი ჯგუფის ყველა წევრი აქტიური ფორმით ახორციელებდეს სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის საშიშ ძალადობას ან ასეთი ძალადობის მუქარას. საკმარისია თუნდაც ერთი ამსრულებლის ასეთი აქტიური ფორმით ქმედება, მაგრამ მეორე ამსრულებელი უნდა ასრულებდეს ისეთ ქმედებას, რაც ქმედების შემადგენლობის ნაწილობრივ განხორციელებას გაუტოლდება. ეს შეიძლება იყოს მუქარა კონკლუდენტური ფორმით, ამსრულებლის გვერდით დგო-

მით⁴. თუ თანამსრულებლობა ნივთის დაუფლებით განხორციელდა, გასათვალისწინებელია, როდის მოხდება დაუფლება, ვინაიდან, თუ ძალადობა ან ძალადობის მუქარა დასრულებული იყო და ამის შემდგომ შემოუერთდა მეორე სუბიექტი თავიდან მოქმედ ამსრულებელს, მისი ქმედება ყაჩაღობად ვერ დაკვალიფიცირდება.

სუბიექტური თეორიის მიხედვით ყაჩაღობის თანამსრულებელი შეიძლება ისიც იყოს, ვინც არ ახორციელებს ძალადობით ქმედებას და მუქარის ან ძალადობის განხორციელებისას შემთხვევის ადგილზე არ იმყოფება. თუმცა, საკითხის ასეთი გადაწყვეტა არ გამომდინარეობს ქართული სისხლის სამართლის კანონმდებლობიდან.

ამსრულებლის გვერდით დგომა ყოველთვის არ არის საკმარისი თანამსრულებლობისთვის. ამსრულებლის გვერდით დგომა თანამსრულებლობას მაშინ აფუძნებს, თუ კონკლუდენტურად მაინც ახორციელებს მუქარას.

სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოითქვა მოსაზრება, რომ შეიძლება ჯგუფის წევრი არ ახორციელებდეს ძალადობას, მაგრამ თუ ძალადობით ნივთის დაუფლება მოცული იყო მისი განზრახვით, მასაც პასუხისმგებლობა უნდა დაეკისროს ძალადობით ყაჩაღობისთვის⁵. თუმცა, ავტორის მოსაზრება ეფუძნება იმ შეხედულებას, რომლითაც ჯგუფური დანაშაულისთვის აუცილებელ წინაპირობად არ მიიჩნევა სულ მცირე ორი ამსრულებლის მოქმედება.

შეიძლება ჯგუფის წევრი (თანამსრულებელი) ძალადობას არ ახორციელებდეს, მაგრამ ასეთ დროს აუცილებელია მისი ქმედება ქმედების შემადგენლობის სხვა ნიშანს მოიცავდეს. მაგალითად, ახორციელებდეს მუქარას, რაც

¹ წერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 142.

² გამყრელიძე თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, III ტომი, თბ., 2013, გვ. 289; ნაჭყებია გ., ნიგნში: ნაჭყებია გ., თოდუა ნ., (რედ.), სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, თბ., 2016, გვ. 328; ებრაელიძე თ., ჯგუფური დანაშაულის კვალიფიკაციის საკითხისათვის, ნიგნში: სისხლის სამართლის თანამედროვე პრობლემები, თინათინ წერეთლის დაბადების მე-100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო კრებული, თბ., 2006, გვ. 132.

³ თოდუა ნ., ნიგნში: ნაჭყებია გ., თოდუა ნ., (რედ.), სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, თბ., 2019, გვ. 466.

⁴ ლეკვეიშვილი მ., თოდუა ნ., ნიგნში: ლეკვეიშვილი/მამულაშვილი/თოდუა, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, ნიგნი I, თბ., 2019, გვ. 494, 496.

⁵ ებრაელიძე თ., ჯგუფური დანაშაულის კვალიფიკაციის საკითხისათვის, ნიგნში: სისხლის სამართლის თანამედროვე პრობლემები, თინათინ წერეთლის დაბადების მე-100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო კრებული, თბ., 2006, გვ. 132.

ფსიქიკური ძალადობის გამოხატულებას წარმოადგენს. თუ დანაშაულის ადგილზე მყოფი პირი ქმედების შემადგენლობის არცერთ ნიშანს არ ახორციელებს, ის შეიძლება ვცნოთ არა ჯგუფის წევრად, თანამსრულებლად, არამედ თანამონაწილედ (მაგალითად, დამხმარე), ხოლო თუ მის გარდა სახეზეა ორი ამსრულებელი, მას როგორც თანამონაწილეს, პასუხისმგებლობა შეიძლება დაეკისროს ჯგუფურ ყაჩაღობაში თანამონაწილეობისთვის. მოცემულ შემთხვევაში ქმედების კვალიფიკაციისას არ გამოირიცხება მითითება იმ ნორმაზე, რომელიც ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას ჯგუფური ყაჩაღობისთვის, მაგრამ ამავდროულად უნდა მოხდეს მითითება თანამონაწილეობის პასუხისმგებლობის ნორმაზე (სსკ-ის 25-ე მუხ.), რაც იმის დასტური იქნება, რომ აღნიშნული პირი ისჯება ჯგუფური ყაჩაღობისთვის არა როგორც ჯგუფის წევრი, თანამსრულებელი, არამედ როგორც ჯგუფურ დანაშაულში თანამონაწილე.

ყაჩაღობაში თანამსრულებლობა შესაძლებელია დანაშაულის ფორმალურად განხორციელებამდე. ყაჩაღობის შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ თანამსრულებლობა, ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრებით, გამოირიცხება და მოგვიანებით შემოერთებულმა პირმა პასუხი უნდა აგოს არა ყაჩაღობაში თანამსრულებლობისთვის, არამედ ძარცვისთვის (178-ე მუხ.)⁶. ყაჩაღობის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ თანამსრულებლობა იმიტომ გამოირიცხება, რომ ყაჩაღობის შემადგენლობის აუცილებელი ნიშანია სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის საშიში ძალადობის ან ასეთი ძალადობის მუქარის განხორციელება. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, თუ პირმა მონაწილეობა არ მიიღო აღნიშნული (ქმედების შემადგენლობის) ნიშნის განხორციელებაში, ვერ იქნება მიჩნეული თანამსრულებლად⁷.

ყაჩაღობის შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ სუქცესიური თანამსრულებლობა შეიძლება დავუშვათ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა თავდასხმა გრძელდება და სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის საშიში ძალადობა ან მუქარა არ არის დასრულებული თანამსრულებლის შემოერთების დროს.

ჯგუფური ყაჩაღობა უნდა გაიმიჯნოს ბანდიტიზმისგან (224-ე მუხ.), რომელიც ასევე ჯგუფის მოქმედებას გულისხმობს. განსხვავება იმაში მდგომარეობს, რომ ბანდა მყარი შეიარაღებული ჯგუფია, განსხვავებით ყაჩაღობის დროს არსებული ჯგუფისგან. ჯგუფის სიმყარე იმაში მდგომარეობს, რომ ჯგუფი შექმნილია არაერთ-ჯერადი ქმედების განსახორციელებლად, არამედ რამოდენიმე ქმედების ჩასადენად. გარდა ამისა, ბანდა არის შეიარაღებული ჯგუფი, მაგრამ მხედველობაში მიიღება ისიც, თუ როგორი იარაღითაა ჯგუფი შეიარაღებული⁸. რამოდენიმე (ერთზე მეტი) დანაშაულის ჩასადენად შეიძლება შექმნილი იყოს ორგანიზებული ჯგუფიც, თუმცა, ორგანიზებული ჯგუფისთვის ის არ წარმოადგენს აუცილებელ ნიშანს. ორგანიზებული ჯგუფი მაშინაც არ გამოირიცხება, როცა ჯგუფს მხოლოდ ერთი დანაშაულის ჩადენა აქვს გადაწყვეტილი (27-ე მუხ. მე-3 ნაწილი). თუ ბანდა შეიარაღებული ჯგუფია, ყაჩაღობის დროს ჯგუფი შეიძლება არც იყოს შეიარაღებული.

თანამონაწილეობა შესაძლებელია დანაშაულის იურიდიულად დამთავრების შემდეგაც, მაგრამ მოგვიანებით შემოერთებული თანამონაწილე პასუხს აგებს მხოლოდ იმ ნაწილში, რომლის განხორციელებაშიც მიიღო მონაწილეობა⁹. დამხმარეს მხოლოდ ის ქმედება შეერაცხება, რომლის განხორციელებაშიც მიიღო მონაწილეობა. მას არ დაეკისრება პასუხისმგებლობა იმ ქმედებისთვის, რომლის განხორციელებაშიც

⁶ მჭედლიშვილი-ჭედრიხი ქ., დასახ. ნაშრ., გვ. 169, 171; წერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 143-144.

⁷ დანაშაულის ფორმალურად განხორციელების შემდეგ სუქცესიური თანამსრულებლობა შესაძლებელია დენად დანაშაულებში. იხ. ცქიტიშვილი თ., რეცენზია: ქეთევან მჭედლიშვილი-ჭედრიხი, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების

ცალკეული ფორმები, შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი, 2019, #1, გვ. 69-70.

⁸ ლეკვეიშვილი მ., მამულაშვილი გ., პასუხისმგებლობა ეკონომიკური დანაშაულისათვის (კომენტარი), თბ., 1999, გვ. 35.

⁹ მჭედლიშვილი-ჭედრიხი ქ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ., 2011, გვ. 14.

მონაწილეობა არ მიუღია. თუ თავდასხმის განხორციელების შემდეგ შემთხვევით გამოვლილი პირი ყაჩაღს დაეხმარება ნივთის დაუფლებაში, იგი პასუხს აგებს მხოლოდ ძარცვისთვის და არა ყაჩაღობისთვის¹⁰. გამოთქმული მოსაზრების თანახმად, თავდასხმის განხორციელების მხოლოდ მოწონება განზრახვას ყაჩაღური თავდასხმის მიმართ ვერ დააფუძნებს¹¹. თუმცა, რამდენად მართებულია თავდასხმის მხოლოდ მოწონებაზე ვისაუბროთ და თანამონაწილეობის განზრახვა გამოვრიცხოთ, როცა სუქცესიური თანამონაწილე დანაშაულს უერთდება ქმედების შემადგენლობის ფორმალურად განხორციელების შემდგომ, მაგრამ თავდასხმის ჯერ კიდევ მიმდინარეობის ეტაპზე?

თუ ქართული სსკ-ი (27-ე მუხ. და 179-ე მუხ. მე-2 ნაწილის „ბ“ პუნქტი) უშვებს ყაჩაღობაში სუქცესიური თანამსრულებლობის შესაძლებლობას (თავდასხმის დასრულებამდე), არ იქნებოდა მართებული გამოგვერიცხა სუქცესიური თანამონაწილეობა (დახმარება). იქ სადაც სუქცესიური თანამსრულებლობაა შესაძლებელი, მით უფრო შესაძლებელი უნდა იყოს სუქცესიური თანამონაწილეობა (ვინრო გაგებით).

თ. წერეთელი აღნიშნავდა, რომ ყაჩაღობის ამსრულებლისთვის ქონების დაუფლებასა და დაუფლებული ქონების დამალვაში დახმარება მხოლოდ მაშინ უნდა ჩაითვალოს ყაჩაღობაში თანამონაწილეობად, დახმარებად, თუ ასეთი დახმარება ამსრულებლისთვის წინასწარ იყო შეპირებული, ხოლო თუ წინასწარ შეთანხმებას ადგილი არ ჰქონია და მეორე პირი შემთხვევის ადგილზე შემთხვევით აღმოჩნდა, როდესაც სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის საშიში ძალადობა ან ასეთი ძალადობის მუქარა განხორციელებული (დამთავრებული) იყო, ქმედება ვერ დაკვალიფიცირდება როგორც სხვის მიერ ჩადენილ დანაშაულში (ყაჩაღობაში) თანამონაწილეობა და დაისჯება იმ დანაშაულისთვის,

რომლის შესრულებასაც ხელი შეუწყო: აშკარა დაუფლებისას - ძარცვისთვის, ფარული დაუფლებისას - ქურდობისთვის, წინასწარი შეთანხმების გარეშე დამნაშავის, დანაშაულის კვალის ან დანაშაულებრივი გზით ნაპოვნის საგნების დამალვისას - დანაშაულის დაფარვისთვის¹².

ყაჩაღობაში თანამონაწილეობა შესაძლებელია როგორც აქტიური მოქმედებით, ისე უმოქმედობით. უმოქმედობით თანამონაწილეობას, დახმარებას ადგილი შეიძლება ჰქონდეს გარანტიის მხრიდან¹³. მაგალითად, როცა ქმარმა იცის, რომ ცოლი უნდა დააყაჩაღონ და ამის შესახებ არ ატყობინებს არც ცოლს და არც სამართალდამცავ ორგანოებს, რითაც ხელს უწყობს ყაჩაღობის ამსრულებლებს¹⁴. ყაჩაღობის ამსრულებელმა შეიძლება ამის შესახებ არც იცოდეს, მაგრამ ეს ხელს არ უშლის თანამონაწილეობას, ვინაიდან თანამონაწილეობა არ მოითხოვს ურთიერთცოდნას¹⁵. ზოგადად დანაშაულის შეუტყობინებლობა ვერ ჩაითვლება დახმარებად, თუ არ არსებობს სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობა მოქმედებასთან დაკავშირებით¹⁶. უმოქმედობით დანაშაულის ჩადენის ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა მოქმედების სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობის არსებობა. აღნიშნული წინაპირობა უნდა არსებობდეს არა მხოლოდ უმოქმედობით დანაშაულის ამსრულებლობისას, არამედ ასევე დახმარების დროსაც.

მაშინ, როცა გარანტორის მიერ დაგეგმილი ყაჩაღობის შესახებ მსხვერპლისთვის ან სამართალდამცავი ორგანოებისთვის შეუტყობინებლობა ყაჩაღობაში დახმარებად კვალიფიცირდება, არაგარანტორის უმოქმედობა დაკვალიფიცირდება არა როგორც ყაჩაღობაში თანამონაწილეობა, არამედ 376-ე მუხლით (დანაშაულის შეუტყობინებლობა).

¹⁰ მჭედლიშვილი-ჭედრიხი ქ., იქვე, გვ. 242.

¹¹ მჭედლიშვილი-ჭედრიხი ქ., იქვე, გვ. 246.

¹² წერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 198.

¹³ ვესელსი ი., ბოილკე ვ., სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, დანაშაული და მისი აგებულება, ქართულად თარგმნა ზ. არსენიშვილმა, რედაქტორი ი. დვალიძე, 2010, გვ. 334, ველის ნომერი 582.

¹⁴ ტურავა მ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეცხრე გამოცემა, თბ., 2013, გვ. 338.

¹⁵ წერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 63-64; ტურავა მ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეცხრე გამოცემა, თბ., 2013, გვ. 335.

¹⁶ წერეთელი თ., დასახ. ნაშრ., გვ. 180-182.

3. თანამსრულებლობის და თანამონაწილეობის გამიჯვნა ყაჩაღობის დროს

ყაჩაღობის დასჯადობასთან დაკავშირებულ ერთ-ერთ აქტუალურ საკითხს წარმოადგენს ყაჩაღობაში თანამსრულებლობის და დახმარების ერთმანეთისგან გამიჯვნა. როგორც ცნობილია, დამხმარეა ის, ვინც ქმნის პირობებს დანაშაულის ჩასადენად. ეს შეიძლება გამოიხატოს ყაჩაღობის ამსრულებლისთვის იარაღის გადაცემაში, ავტომანქანის თხოვებაში, რომლითაც ამსრულებელი შემთხვევის ადგილამდე უნდა მივიდეს, წინასწარ შეპირებაში, რომ გაასაღებს ყაჩაღობის შედეგად მოპოვებულ საქონელს და სხვა.

საკამათო საკითხად მიიჩნევა იმ პირის ქმედების კვალიფიკაცია, ვინც ყაჩაღობის დროს კარებთან დგას და ბინაში შესულ ამსრულებელს გარეთ ელოდება. თუ გარეთ მდგომი პირი მუქარას გარედან ახორციელებს და წვლილი შეაქვს დაზარალებულის ნების პარალიზებაში, გარეთ მდგომი პირი თანამსრულებლად უნდა ვცნოთ, მაგრამ მაშინ, როცა გარეთ მდგომი ასეთ მოქმედებას არ ასრულებს და მხოლოდ დარაჯის ფუნქციას ითავსებს, ჩნდება კითხვა, საქმე გვაქვს თანამსრულებელთან თუ დამხმარესთან? ერთ-ერთი შეხედულებით, რომელსაც მ. ტურავა გამოთქვამს, აღნიშნულ შემთხვევაში სახეზეა თანამსრულებელი. ავტორი საკითხის ამგვარად გადანყვეტის საფუძველად ფუნქციონალურ თეორიას მიიჩნევს. დარაჯად მდგომი პირი მ. ტურავას შეხედულებით ფუნქციონალური თანამსრულებელია. დარაჯად მდგომი პირის დამხმარედ მიჩნევა, ავტორის თვალსაზრისით, მხოლოდ ფორმალურ-ობიექტური თეორიის მიხედვით არის შესაძლებელი, რომელიც მისივე თქმით, მოძველებულია. სსკ-ის 22-ე მუხლის მიხედვით, ამსრულებელი შეიძლება იყოს არა მხოლოდ ის, ვინც უშუალოდ ჩაიდინა დანა-

შაული, არამედ ასევე ისიც, ვინც სხვასთან ერთად უშუალოდ მონაწილეობდა მის ჩადენაში. დანაშაულის ჩადენაში უშუალოდ მონაწილეობს ის პირიც, ვინც დანაშაულის ჩადენის უშუალო პროცესში ხელს უწყობს ამსრულებელს და უადვილებს მას ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას¹⁷.

ყაჩაღობის დროს დარაჯად მდგომი პირის თანამსრულებლად მიჩნევას მხარს უჭერს ასევე ა. ოხანაშვილიც, რომელიც იზიარებს გორის რაიონული სასამართლოს ერთ-ერთ გადაწყვეტილებას, სადაც ყაჩაღობის თანამსრულებლად ცნეს პირები, რომლებიც ოქროულობის მაღაზიაში შესულ თავდამსხმელს, წინასწარ შემუშავებული ერთობლივი გეგმის შესაბამისად, მაღაზიის მიმდებარე ტერიტორიაზე ელოდებოდნენ, რათა არავინ შეეშვათ მაღაზიაში და, საჭიროების შემთხვევაში, მაღაზიაში შესული თავდამსხმელისთვის შეეტყობინებინათ მოსალოდნელი საფრთხის შესახებ¹⁸. თუმცა, ა. ოხანაშვილი იმასაც აღნიშნავს, რომ მეთვალყურედ მდგომი პირის ქმედების კვალიფიკაციის საკითხი ყოველთვის ერთნაირად კი არ უნდა გადანყვედეს, არამედ დიფერენცირებულად, კონკრეტულ შემთხვევათა გათვალისწინებით¹⁹. დასახელებული ავტორი თანამსრულებლობის საკითხის გადანყვეტას მხარს უჭერს არა თითოეული პირის წვლილის განცალკევებულად შეფასებით, არამედ მხოლოდ მათ ერთმანეთთან კავშირში, განხორციელებული ქმედების ფუნქციური მნიშვნელობის გათვალისწინებით²⁰.

ზოგიერთი ავტორი აღნიშნავს, რომ ბინაში უკანონო შეღწევით ჯგუფური ყაჩაღობის დროს არ არის აუცილებელი ყველა თანამსრულებელი შევიდეს ბინაში²¹, მაგრამ არ აკონკრეტებს, რას ეფუძნება საკითხის ასეთი გადანყვეტა ან საკითხი ყოველთვის უნდა გადანყვედეს თუ არა ერთნაირად.

მეორე მოსაზრებით, დარაჯად დგომის დროს დამხმარე-თანამონაწილეობასთან გვაქვს

¹⁷ ტურავა მ., სისლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მეცხრე გამოცემა, თბ., 2013, გვ. 336-337.

¹⁸ ოხანაშვილი ა., თანამსრულებლობის დასაბუთება მოქმედებაზე ფუნქციონალური ბატონობით, წიგნში: გურამ ნაჭყებია - 75, საიუბილეო კრებული, თბ., 2016, გვ. 279, 260, 280.

¹⁹ ოხანაშვილი ა., დასახ. ნაშრ., გვ. 276.

²⁰ ოხანაშვილი ა., დასახ. ნაშრ., გვ. 274, 280.

²¹ კვარაცხელია რ., საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული ზოგიერთი დანაშაულის კვალიფიკაცია, თბ., 2015, გვ. 205.

საქმე და თანამსრულებლობა გამოირიცხება²². ამავე მოსაზრებას გამოთქვამს პატივცემული იუბილარი²³. აღნიშნული მოსაზრება გაზიარებულია არა მხოლოდ ქართულ, არამედ აგრეთვე გერმანულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაშიც²⁴. თუ საკითხი გადაწყდა პირველი შეხედულების მიხედვით, მოხდება თანამსრულებლის ცნების გაფართოება. საქართველოს სსკ-ის მიხედვით, თანამსრულებელია ის, ვინც სხვასთან (თანამსრულებელთან) ერთად უშუალოდ მონაწილეობდა დანაშაულის ჩადენაში. დანაშაულის ჩადენაში უშუალო მონაწილეობა, მეორე შეხედულების მიხედვით, განიმარტება, როგორც ქმედების შემადგენლობის განხორციელებაში უშუალო მონაწილეობა. ყაჩაღობის დროს გარეთ, ბინის კართან მდგომი პირი ასეთ ფუნქციას ყოველთვის არ ითავსებს.

როდესაც ვმსჯელობთ იმაზე, თანამსრულებელია თუ დამხმარე ბინაში უკანონო შეღწევით ყაჩაღობის დროს გარეთ, ბინის კართან მდგომი პირი, უნდა გავითვალისწინოთ, ვინ არის დამხმარე და რა ფუნქციას ასრულებს ის დანაშაულის განხორციელების დროს. თუ გვექნება პასუხი აღნიშნულ კითხვაზე, არ გავგიჭირდება სწორი სამართლებრივი შეფასება იმ პირის ქმედებისა, რომელიც ბინაში შეღწევით ყაჩაღობის დროს კართან იდგა დარაჯად.

დახმარება, როგორც აღნიშნული სიტყვაც

მიუთითებს, გულისხმობს დანაშაულის ჩადენაში წვლილის შეტანას. იმას, ვინც ეხმარება ამსრულებელს, წვლილი შეაქვს დანაშაულის ჩადენაში. გერმანულ სისხლის სამართალში მოცემული დეფინიციის თანახმად, დანაშაულში ასეთ წვლილის შეტანასთან გვაქვს საქმე, როცა ხორციელდება ქმედება, რომელიც ამსრულებლის ძირითად ქმედებას შესაძლოს ხდის, ამარტივებს ან ამსრულებლის მიერ სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფას აძლიერებს. საკამათოდ მიიჩნევა საკითხი იმის შესახებ, დამხმარე არის თუ არა ის პირი, რომლის ქმედების გარეშეც ამსრულებელი დანაშაულის ჩადენას მაინც შეძლებდა²⁵. აქვე უნდა ითქვას იმის შესახებ, რომ ავტორი, როგორც თვითონ აღნიშნავს, თანამსრულებლობის და დამხმარის გამიჯვნასთან დაკავშირებით ეყრდნობა ქმედებაზე ფუნქციონალური ბატონობის თეორიას²⁶. ანალოგიური მიდგომა იკვეთება ქართულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში ავტორთა ერთი ნაწილის მხრიდან, როცა თანამსრულებლად მიიჩნევენ იმას, ვინც დანაშაულის განხორციელება-არგანხორციელების საკითხს წყვეტს, ქმედებაზე ფუნქციურად ბატონობს²⁷, მაგრამ დარაჯს არ მიაკუთვნებენ ასეთ ფიგურას და თვლიან არა

²² წერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 135-137; თოდუა ნ., ნიგნში: ნაჭყებია გ., თოდუა ნ., (რედ.), სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, სახელმძღვანელო, თბ., 2019, გვ. 452; სულაქველიძე დ., ქმედებაზე ბატონობა და დანაშაულში თანამონაწილეობა, ნიგნში: ტურავა მ., (რედ.) სისხლის სამართლის მეცნიერება ერთიანი ევროპული განვითარების პროცესში, თბ., 2013, გვ. 207; მჭედლიშვილი-ჰედრიხი ქ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ., 2011, გვ. 153. ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხის დასახელებული ნაშრომი კარგად მიუთითებს იმაზე, რომ ავტორი თანამსრულებლობის და დახმარების გამიჯვნასთან დაკავშირებით იზიარებს ქმედებაზე ბატონობის თეორიას, ხოლო დარაჯად მდგომ პირს მიიჩნევს არა თანამსრულებლად, არამედ დამხმარედ. შესაბამისად, არ არის გასაზიარებელი ის მოსაზრება, რომ ქ. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი თითქოს ქმედებაზე ფუნქციონალური ბატონობის თეორიას მხარს უჭერდეს. იხ. ოხანაშვილი ა., თანამსრულებლობის

დასაბუთება მოქმედებაზე ფუნქციონალური ბატონობით, ნიგნში: გურამ ნაჭყებია - 75, საიუბილეო კრებული, თბ., 2016, გვ. 259, მე-15 სკოლიო.

²³ გამყრელიძე ო., სისხლის სამართლის პრობლემები, III ტომი, თბ., 2013, გვ. 280.

²⁴ Heinrich B., Strafrecht, AT, 5. Aufl., Stuttgart, 2019, S. 586, Rn. 1320.

²⁵ Heinrich B., ebenda. არ შეიძლება უარვყოთ იმ პირის დამხმარის სახით დანაშაულში მონაწილეობა, ვინც ასრულებს ისეთ ქმედებას, რომლის გარეშეც ამსრულებელი დანაშაულის ჩადენას მაინც შეძლებდა. მაგალითად, კიბის თხოვება სხვის ბინაში შესასვლელად. თუ აღნიშნულ ქმედებას დახმარებად არ მივიჩნევდით, მეტად შევზღუდავდით დამხმარის ცნებას.

²⁶ Heinrich B., ebenda, S. 528, Rn. 1222.

²⁷ სულაქველიძე დ., ქმედებაზე ბატონობა და დანაშაულში თანამონაწილეობა, ნიგნში: ტურავა მ., (რედ.) სისხლის სამართლის მეცნიერება ერთიანი ევროპული განვითარების პროცესში, თბ., 2013, გვ. 203.

თანამსრულებლად, არამედ დამხმარედ²⁸. ავტორის მოსაზრებით, იმისთვის, რომ თავიდან იქნას აცილებული თანამსრულებლობის და დახმარების ერთმანეთში აღრევა, თანამსრულებლობის და დახმარების გასამიჯნად უნდა იქნას გამოყენებული ქმედებაზე ბატონობის მკაცრი თეორია, უნდა მოხდეს ქმედებაზე ბატონობის შეზღუდულად განმარტება და მისი მკაცრ ჩარჩოებში მოქცევა²⁹.

საქართველოს სსკ-ის 24-ე მუხლში (მე-3 ნაწილი) მოცემულია დამხმარის მოკლე განმარტება, რომლის თანახმადაც, დამხმარეა ის, ვინც ხელი შეუწყო დანაშაულის ჩადენას. ასეთი ხელშეწყობა სხვადასხვა ქმედებით შეიძლება განხორციელდეს, მაგრამ 24-ე მუხლში არ არის მოცემული იმ ქმედებათა თუნდაც სანიმუშო ჩამონათვალი, რომელიც მიიჩნევა დანაშაულის ჩადენაში ხელშეწყობად.

ქართულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრებით, დამხმარეა ის, ვინც ხელს უწყობს დანაშაულის ჩადენას იარაღის ან საშუალების მიწოდებით, **დაბრკოლების აცილებით**, რჩევა-დარიგებით, განხორახვის განმტკიცებით, დაპირებით, რომ აღმოუჩენს დახმარებას დანაშაულის ჩადენის შემდეგ ან სხვა საშუალებით³⁰.

ყაჩაღობის დროს გარეთ ბინის კართან მდგომი პირი, თუ მან ამსრულებელს ტელეფონით უნდა შეატყობინოს საექვო პირის გამოჩენის შესახებ, დამხმარედ უნდა ვცნოთ სწორედ ზემოთ მოცემული დეფინიციის გათვალისწინებით, ვინაიდან ბინის კართან მდგომი პირი, მოცემულ შემთხვევაში ამსრულებელს აძლევს დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელების შესაძლებლობას, დაბრკოლებას აცილებს თავიდან (დაბრკოლების აცილების ერთ-ერთი სახე)³¹, რითაც ქმნის ამსრულებლის ქმედების განხორციელების პირობას და წვლილი შეაქვს დანაშაულის განხორციელებაში. მართალია, მისი ქმედება უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე მაგალითად, კიბის თხოვება სხვის ბინაში (სახლში)

მართლსაწინააღმდეგოდ შესაძლებელია, რაც ასევე დანაშაულში დახმარებას წარმოადგენს, მაგრამ მიუხედავად გარკვეული სხვაობისა, დანაშაულში წვლილის შეტანის ხარისხობრივი მაჩვენებლის გათვალისწინებით, ის მაინც არ უტოლდება თანამსრულებლობას. მაშასადამე, დარაჯად მდგომი პირის მიჩნევა დამხმარედ, შეიძლება დასაბუთდეს როგორც ქმედებაზე ფუნქციონალური ბატონობის, ისე ქმედებაზე ბატონობის თეორიის მიხედვით.

ბინის კართან მდგომი პირი მაშინ შეითავსებს თანამსრულებლის ფუნქციას, თუ მან ბინაში შიგნით შესვლის გარეშე შეძლო ქმედების შემადგენლობის ნიშნის განხორციელება. როგორცაა, მაგალითად, მუქარა, რაც ახდენს ბინაში მყოფი დაზარალებულის ნების პარალიზებას.

მაშინ, როცა ბინაში შეღწევით ყაჩაღობის დროს კართან მდგომი დარაჯის ქმედების კვალიფიკაციის საკითხი განვიხილეთ, ჩნდება კითხვა, თუ როგორ უნდა დაკვალიფიცირდეს იმ პირის ქმედება, რომელიც დანაშაულის ჩადენის დროს ამსრულებელთან სივრცობრივად უფრო ახლოს იმყოფება, არის ამსრულებლის ძირითადი ქმედების მიმდინარეობის ადგილას, ამსრულებლის გვერდით. მაშასადამე, დგას არა ბინის კართან დარაჯად, არამედ იმყოფება ბინაში ამსრულებლის გვერდით. დანაშაულის ადგილზე უბრალოდ ყოფნის სწორი სამართლებრივი შეფასებისთვის, როგორც კ. როქსინი მიუთითებს, აუცილებელია იმის გათვალისწინება, თუ რა გავლენა მოახდინა მან დანაშაულის ჩადენასთან დაკავშირებით გადანყვებილების მიღებაზე და უშუალოდ ქმედების შემადგენლობის განხორციელებაზე. გერმანიის უზენაესმა სასამართლომ ყაჩაღობის შემთხვევაში დანაშაულის ადგილზე უბრალოდ ყოფნა მიიჩნია ფსიქიკურ მზრუნველობად და დანაშაულის ადგილზე მყოფი პირი დასაჯა როგორც დამხმარე. მოგვიანებით მიღებული გადანყვებილების მიხედვით, ეს

²⁸ სულაქველიძე დ., დასახ. ნაშრ., გვ. 207.

²⁹ სულაქველიძე დ., დასახ. ნაშრ., გვ. 210.

³⁰ ნერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 176.

³¹ ნერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 179; მჭედლიშვილი-ჰედრიხი ქ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ., 2011, გვ. 153.

იმას გულისხმობს, რომ მოქმედების გარეშე შემთხვევის ადგილზე უბრალოდ ყოფნა შეიძლება დახმარებად დაკვალიფიცირდეს, თუ ეს ამსრულებელს უსაფრთხოების განცდას განუმტკიცებს³², რაც ფსიქიკურ დახმარებას წარმოადგენს. როქსინი განმარტავს, რომ აქ საჭიროა ერთი მითითება, რომ ამას მხოლოდ მაშინ შეიძლება ჰქონდეს ადგილი, როცა „თანყოფნა“ (*Dabeistehen*) განიმარტება კონტექსტუალურად, რომ მანამდე უმოქმედოდ დანაშაულის ადგილზე მყოფს საჭიროების შემთხვევაში ამსრულებლის სასარგებლოდ შეეძლო ზომების მიღება. რაც მეტად მნიშვნელოვანია, აღნიშნული ქმედება მიიჩნევა პოტენციურ თანამსრულებლობად ანუ ისეთ შემთხვევად, როცა ქმედებას აქვს თანამსრულებლობაში გადაზრდის პოტენცია და ამცირებს მსხვერპლის მიერ თავდაცვის შესაძლებლობას³³. დანაშაულის ადგილზე უმოქმედოდ ყოფნა მხოლოდ მაშინ მიიჩნევა დასჯად დახმარებად, თუ ის ამსრულებელს დანაშაულებრივი ქმედების გაგრძელების მოტივაციას უქმნის³⁴. თუმცა, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ასეთ დროს ქმედების დასჯადობისთვის მნიშვნელოვან პირობად განიხილავენ გარანტორულ მოვალეობას, ვინაიდან მიიჩნევენ, რომ დანაშაულის განხორციელების დროს ამსრულებელთან ერთად დანაშაულის ადგილზე უბრალოდ ყოფნა, არის უმოქმედობა, ხოლო უმოქმედობის დასჯადობა გარანტორულ მოვალეობას მოითხოვს³⁵.

აღნიშნულთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ დამნაშავის გვერდით ყოფნა შემთხვევის ადგილზე ყოველთვის არ წარმოადგენს უბრალო უმოქმედობას, რომლის დასჯადობისთვის აუცილებელ პირობად მიჩნეული იქნებოდა გარანტორული მოვალეობის არსებობა. მაგალი-

თად, როცა ყაჩაღობის დროს ყაჩაღობის ამსრულებლის გვერდით თანამზრახველი იმყოფება, როცა ამსრულებელი ძალადობას ან მუქარას ახორციელებს, შეიძლება საკითხი განხილულ იქნას თანამსრულებლობის თვალსაზრისით. მით უფრო დასაშვებია შეიძლება იყოს საკითხის ასეთი გადაწყვეტა, როცა ამსრულებლის გვერდით მყოფი პირი შეიარაღებულია და ეს აღქმადია დაზარალებულისთვის. მოცემულ შემთხვევაში საქმე ეხება მუქარას კონკლუდენტური ფორმით. დარაჯად მდგომი არ უნდა მივიჩნიოთ სრულიად უმოქმედოდ მყოფ პირად, მაგრამ ამის მიუხედავად, კარებთან მხოლოდ დარაჯად დგომა მაინც ვერ იქნება საკმარისი ყაჩაღობის თანამსრულებლობისთვის, თუ ის დარაჯად, გარეთ კარებთან დგომის დროს არ ასრულებს ყაჩაღობის შემადგენლობის ერთ-ერთ ნიშანს (მუქარას). თუ დარაჯად დგომა არ არის უბრალო უმოქმედობა, ამსრულებლის გვერდით დგომა, როცა ის ამსრულებელს დანაშაულის გაგრძელების მოტივს უქმნის, საკამათოა, რამდენად შეიძლება ჩაითვალოს უბრალო უმოქმედობად.

როქსინი, ერთი მხრივ, დანაშაულის განხორციელების ადგილზე ყოფნას მიიჩნევს თანამსრულებლობის აუცილებელ პირობად, ვინაიდან ქმედებაზე ბატონობა თუ თანაბატონობა შეიძლება ჰქონდეს მხოლოდ იმას, ვინც დანაშაულის ადგილზე იმყოფება³⁶, მაგრამ, მეორე მხრივ, დანაშაულის ადგილზე ყოფნის ყველა შემთხვევას არ მიიჩნევს თანამსრულებლობად და ქმედებას აკვალიფიცირებს როგორც დახმარებას (თანამონაწილეობა ვიწრო გაგებით), იმის გათვალისწინებით, თუ რა ფუნქციას ასრულებდა დანაშაულის ადგილზე მყოფი პირი. უფრო მეტიც, როგორც უკვე ზემოთ აღინიშნა, დანაშაულის ადგილზე ყოფნა ცალკეულ შემთხვევებში,

³² გერმანულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში აღნიშნულთან დაკავშირებით კრიტიკული მოსაზრებაც არის გამოთქმული, რომ ვინაიდან ასეთი შინაგანი ზეგავლენის მიზეზობრიობა არ არის დადგენადი მტკიცების თვალსაზრისით, ამგვარად მისი დასჯადობა *in dubio pro reo* პრინციპის უგულებელყოფით, დახმარების მცდელობებსაც მოიცავდა. აღნიშნულთან დაკავშირებით იხ. *Roxin C., Strafrecht, AT, Band II, Besondere Erscheinungsformen der Straftat, München 2003, S. 202, §26 Rn. 208.*

როქსინი მიუთითებს, რომ მთელ რიგ შემთხვევებში ამსრულებლის გადაწყვეტილებაზე გავლენის მოხდენა ძალიან კარგად შეიძლება დადგინდეს. იხ. იქვე.

³³ *Roxin C., Strafrecht, AT, Band II, Besondere Erscheinungsformen der Straftat, München 2003, S. 200, §26 Rn. 204.*

³⁴ *Roxin C., ebenda, S. 201, §26 Rn. 205.*

³⁵ *Roxin C., ebenda, S. 201, §26 Rn. 205.*

³⁶ *Roxin C., ebenda, S. 81-82, §25 Rn. 198.*

როქსინის თვალსაზრისით, საკმარისი არ არის არა მხოლოდ თანაამსრულებლობისთვის, არამედ დახმარებისთვისაც, თუ დანაშაულის ადგილზე მყოფს არ შეუძლია ამსრულებელს შეუქმნას დაწყებული დანაშაულის გაგრძელების მოტივი.

როქსინის მოძღვრების მიხედვით, თუ დანაშაულის ამსრულებელი მოკრივე ბ-ს წაიყვანს საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ჩასადენად იმისთვის, რომ მესაკუთრისგან დაიცვას, რომც არ მოუხდეს ბ-ს ასეთი საქმის განხორციელება, მაინც თანაამსრულებლად უნდა იქნას ცნობილი, ვინაიდან დანაშაულებრივი გეგმისთვის და მისი განხორციელებისთვის მნიშვნელოვანი იყო მისი პოზიცია. თუმცა, ისიც გასათვალისწინებელია, რომ აღნიშნულ საკითხს იგი ქურდობასთან მიმართებით განიხილავს³⁷, ხოლო ქურდობა გერმანული სამართლის მიხედვით აშკარა ხასიათის ქმედებასაც მოიცავს.

როქსინის თანახმად, თუ პირი დგას დარაჯად და ეს მნიშვნელოვანია საქმის ვითარებისთვის, თანაამსრულებლობა არ გამოირიცხება, მაშინაც, როცა დარაჯად მდგომს არ მოუწევს დაცვა მესაკუთრისგან. როქსინის მიხედვით, დარაჯად დგომა დახმარებად მიიჩნევა მხოლოდ მაშინ, როცა ეს დანაშაულის დაგეგმვისას პრაქტიკულად უმნიშვნელოდ გამოიყურება³⁸.

როგორც მოცემული მსჯელობიდან ირკვევა, როქსინის თეორიით, გადამწყვეტია არა უბრალოდ დარაჯად დგომა, არამედ იმის გათვალისწინება, თუ რა ფუნქციას ასრულებს იგი. იმისთვის, რომ დარაჯად მდგომი თანაამსრულებლად იქნას მიჩნეული, მისი ქმედება უნდა შეფასდეს როგორც მნიშვნელოვანი წვლილი დანაშაულის განხორციელებაში. დანაშაულის განხორციელებაში შეტანილი წვლილის მნიშვნელობა კი ფასდება *ex ante* და არა *ex post*. ქმედების მნიშვნელოვანი ფუნქცია მაშინ არ არის სახეზე, როდესაც დანაშაულში მონაწილეობა არ მიიჩნევა აუცილებლად³⁹.

გერმანულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში მომხრეები ჰყავს მოსაზრებას, რომლის მიხედვითაც დარაჯად დგომა შეიძლება მიჩნეულ იქნას დანაშაულის თანაამსრულებლობად მაშინ, როცა დარაჯად მდგომი ამსრულებელს ეხმარება იმაში, რომ თავისი დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელება შეძლოს ხელის შეშლის გარეშე, რაც მიუთითებს დანაშაულის განხორციელებაში მის მნიშვნელოვან ფუნქციაზე, რომელიც დანაშაულებრივი გეგმითაც იყო გათვალისწინებული. თუმცა, სასამართლო პრაქტიკას დარაჯად დგომის შემთხვევაზე არ გააჩნია ერთიანი მოსაზრება და უბრალოდ დარაჯად მდგომი დამხმარედ მიიჩნევა მაშინ, როცა საქმე ეხება სუპერმარკეტში განხორციელებულ ქმედებას, როცა სხვა პირები სუპერმარკეტში შეიჭრებიან, ამტვრევენ სიგნალიზაციის მოწყობილებას, რომელსაც დამცავი ფუნქცია აქვს და ხსნიან სეიფს⁴⁰. როგორც ჩანს, დანაშაულის განხორციელებაში შეტანილი წვლილის და განხორციელებული ქმედების ფუნქციის შეფასებისას ითვალისწინებენ თვითონ დანაშაულის ბუნებას და ქმედების შემადგენლობის ნიშნებსაც.

ქმედებაზე ბატონობის მკაცრი თეორიის მიხედვით ყაჩაღობაში თანაამსრულებლობისთვის საჭიროა ქმედების შემადგენლობის განხორციელებაში მონაწილეობის მიღება, რაც როქსინის თქმით ქმედებაზე ბატონობის პრინციპიდან გამომდინარეობს. თანაბატონობა შეუძლია მას, ვინც ქმედების განხორციელებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს. აღნიშნული მოსაზრების მიხედვით, ვინც დანაშაულის მომზადებაში შეიტანს მნიშვნელოვან წვლილს, მაგრამ შემდგომ დანაშაულის განხორციელებას სხვას მიანდობს ხელიდან უშვებს ქმედებაზე ბატონობას⁴¹. როქსინი თანაამსრულებლობის შესაძლებლობას უშვებს მაშინაც, როცა ბოროტმოქმედი დანაშაულის ადგილზე არ იმყოფება. თანაამსრულებლობისთვის აუცილებელ კრიტერიუმად არ მიაჩნია დანაშაულის ადგილზე ყოფნა⁴². დანაშაულის ჩადენაში მნიშვნელოვანი წვლილი

³⁷ Roxin C., ebenda, S. 87-88, §25 Rn. 212.

³⁸ Roxin C., ebenda, S. 87-88, §25 Rn. 212.

³⁹ Roxin C., ebenda, S. 87, §25 Rn. 212.

⁴⁰ Schramm E., Strafrecht, BT II, Eigentums- und Vermögensdelikte, Einführung, 2. Aufl., 2021, S. 62, §2 Rn. 75.

⁴¹ Roxin C., ebenda, S. 81, §25 Rn. 198.

⁴² ანალოგიურ მოსაზრებას გამოთქვამს შუნემანიც. Schünemann B., in: LK, 12. Aufl., 2007, §25 Rn. 184.

შეიძლება შეტანილ იქნას დისტანციურადაც. ასეთ ფიგურად როქსინს მიაჩნია ის, ვინც დანაშაულის მსვლელობის დროს ტელეფონით იძლევა მითითებებს. თუ ბოროტმოქმედი დანაშაულის განხორციელების დროს არ მონაწილეობს მოვლენების განვითარებაში, როქსინს ასეთი პირის თანამსრულებლად მიჩნევა შეუძლებლად მიაჩნია. თუმცა, ასეთი პირის დასჯა მას დასაშვებად მიაჩნია შუალობითი ამსრულებლის სახით⁴³. როქსინის თვალსაზრისით ბანდის ხელმძღვანელი, რომელიც დანაშაულის მომზადებაში იღებს მონაწილეობას და არა უშუალოდ ქმედების განხორციელებაში, შეიძლება დაისაჯოს შუალობითი ამსრულებლის სახით ორგანიზაციული ბატონობის თვალსაზრისით. თუ შეფი დანაშაულის განხორციელებას „დირიჟორობს“ საქმე ეხება თანამსრულებლობას, მაშინაც, როცა ის დანაშაულის ადგილზე არ იმყოფება⁴⁴.

ბ. შუნემანის მიხედვით, ვინაიდან ამსრულებლობა ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას გულისხმობს, შეიძლება თანამსრულებელი ის იყოს, ვინც ქმედების შემადგენლობით გათვალისწინებული ქმედების განხორციელებაზე თანაბატონობას ახორციელებს. ვინც მხოლოდ დანაშაულის მომზადებაში მონაწილეობს, მას შეუძლია ზეგავლენა მოახდინოს მოვლენების განვითარებაზე, მაგრამ არ შეუძლია ბატონობის განხორციელება⁴⁵.

ჰერცბერგის მიხედვით, თანამსრულებელია ის, ვისაც დანაშაულის განხორციელებაში წვლილი შეაქვს დანაშაულის განხორციელების დაწყების სტადიაზე ანუ მცდელობის ეტაპზე ან დანაშაულის დასრულებაში. ამასთან ერთად თანამსრულებლობისთვის აუცილებელია აღნიშნული ქმედების განხორციელება პარტნიორულად (სხვა ამსრულებელთან ერთად)⁴⁶.

აღნიშნულთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ როქსინის შეხედულება თანამსრულებელზე სრულად ვერ იქნება გამოყენებული მოქმედი

ქართული სისხლის სამართლის კანონმდებლობის მიხედვით, ვინაიდან, ქართული სისხლის სამართლის თანახმად, ის ვინც დანაშაულებრივი დაჯგუფების ხელმძღვანელია და ქმნის პირობებს დანაშაულის ჩასადენად დანაშაულის მომზადების სტადიაზე ან დანაშაულის მსვლელობის დროს ტელეფონით გასცემს მითითებებს, ისჯება არა როგორც ამსრულებელი, არამედ როგორც ორგანიზატორი - თანამონაწილე (სსკ-ის 24-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი), რომელსაც გერმანული სისხლის სამართალი არ იცნობს.

სუბიექტური თეორიის მიხედვით, თანამსრულებელი შეიძლება იყოს დანაშაულის ის მონაწილეც, რომელიც შემთხვევის ადგილზე ძალადობით ქმედებას არ ახორციელებდა და მის განხორციელებას არც ესწრებოდა. აღნიშნული შეხედულება განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს სუბიექტურ მომენტს, იმას, რომ არსებობს საერთო ნება დანაშაულის ჩადენასთან დაკავშირებით. აღნიშნული თეორია თანამსრულებლობის და თანამონაწილეობისთვის (დახმარება) მნიშვნელოვან კრიტერიუმად მიიჩნევს იმას, მოქმედ პირს ქმედების განხორციელება სურდა თავისთვის, თუ სხვისთვის⁴⁷. თანამსრულებლობისთვის სუბიექტური მომენტი მნიშვნელოვანია, ვინაიდან თანამსრულებლობა, როგორც წესი, ერთიანი განზრახვით მოქმედებას გულისხმობს, მაგრამ არანაკლები მნიშვნელობა ენიჭება ობიექტურ მომენტს. კერძოდ, რამდენად მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა დანაშაულის განხორციელებაში, რა სახის მოქმედებით, დანაშაულის რომელ ეტაპზე. მხოლოდ სუბიექტურ მომენტზე დაყრდნობით ყაჩაღობის თანამსრულებელი და თანამონაწილე ერთმანეთისგან ვერ გაიმიჯნება, ვინაიდან შეკვეთით დანაშაულის ამსრულებელს შეიძლება დანაშაული თავისად არ მიაჩნდეს, იმის გამო, რომ იგი მხოლოდ შეკვეთის ამსრულებელია. მაგრამ ამის საფუძველზე შეუძლებელია ყაჩაღობაში

⁴³ Roxin C., ebenda, S. 82, §25 Rn. 200.

⁴⁴ Roxin C., ebenda, S. 86-87, §25 Rn. 210.

⁴⁵ Schünemann B., in: LK, 12. Aufl., 2007, §25 Rn. 182. დანაშაულის მომზადების სტადიაზე მონაწილეობით დანაშაულში თანამსრულებლობას გამოიცხადებენ

ასევე სხვა ავტორებიც. Bottke W., Mittäterschaft bei gemeinsam fahrlässiger oder leichtfertiger Erfolgserwirkung, GA 2001, S. 472.

⁴⁶ Herzberg R.D., Täterschaft, Mittäterschaft und Akzessorietät der Teilnahme, ZStW 1987, S. 58.

⁴⁷ BGHSt 28, S. 348.

თანამსრულებლობა გამოვრიცხოთ, როცა მოქმედი პირი დანაშაულის ჩადენის ადგილზე იმყოფებოდა და თვითონ უშუალოდ მონაწილეობდა ძალადობითი ქმედების განხორციელებაში.

ერთ-ერთი შეხედულებით, თანამსრულებლობისთვის საკმარისი შეიძლება იყოს დანაშაულის მომზადების სტადიაში მონაწილეობა⁴⁸, თუ ის ქმედების განმახორციელებელი თანამსრულებლის გადაწყვეტილებას განამტკიცებს. აღნიშნული მოსაზრების მიხედვით, ბანდის შეფიც თანამსრულებლად შეიძლება ჩაითვალოს. გამოთქმული მოსაზრების თანახმად, გაუმართლებელია მისი მიჩნევა წამქეზებლად⁴⁹. ბანდის შეფის მიჩნევა წამქეზებლად მართლაც გაუმართლებელია, მაგრამ ასევე საკამათო შეიძლება იყოს თანამსრულებლად იმ პირის მიჩნევა, რომელსაც დანაშაულის ჩადენაში წვლილი შეაქვს არა ქმედების შემადგენლობის განხორციელების, არამედ დანაშაულის მომზადების სტადიაზე. მოცემულ შემთხვევაში ისევ დანაშაულის ორგანიზატორზე (თანამონაწილეზე) შეიძლება ვისაუბროთ საქართველოს სსკ-ის 24-ე მუხლის თანახმად.

კ. ქიული დანაშაულის მომზადების და დაგეგმვის ორგანიზაციულ წვლილს და დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელების დროს ფიზიკური მონაწილეობით წვლილის შეტანას თანაბარი რანგის მქონე ქმედებებად განიხილავს და ორივე შემთხვევაში თანამსრულებლობაზე მიუთითებს. დანაშაულის მომზადების დროს განხორციელებულ ქმედებას თანამსრულებლობისთვის არასაკმარისად მხოლოდ მაშინ მიიჩნევს, როდესაც განხორციელებული ქმედება უმნიშვნელო წვლილს წარმოადგენს⁵⁰. თუმცა, ქართული სისხლის სამართლის კანონმდებლობის მიხედვით მოცემული მოსაზრება ვერ იქნება გაზიარებული, ვინაიდან დანაშაულის დაგეგ-

მვის და ქმედების შემადგენლობის განხორციელების დროს შესრულებულ ქმედებათა მიჩნევა თანაბარი რანგის ქმედებებად, წაშლიდა ზღვარს ორგანიზატორობასა (თანამონაწილეობას) და თანამსრულებლობას შორის. აღნიშნული განსხვავება არ გამოვრიცხავს ამსრულებლის თუ თანამსრულებლის მონაწილეობას დანაშაულის დაგეგმვის პროცესში. თუმცა, ეს მაინც ვერ იქნება მიჩნეული საკმარისი წინაპირობად თანამსრულებლობისთვის.

თუ ყაჩაღობის დროს ბინის კართან დარაჯად მდგომი გარედან დანაშაულის განხორციელებას ხელმძღვანელობს, ის მხოლოდ დარაჯის ფუნქციას არ ასრულებს და ითავსებს დანაშაულის ორგანიზატორის ფუნქციას, შესაბამისად, ქართული მოქმედი სსკ-ის 24-ე მუხლის მიხედვით უნდა დაისაჯოს, როგორც ორგანიზატორი⁵¹. მოცემულ შემთხვევაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ უნდა მიენიჭოს იმას, ბინაში შიგნით მოქმედი ამსრულებელი ქურდობის შემადგენლობას ახორციელებს, თუ ყაჩაღობას. ორივე შემთხვევაში გარედან ამსრულებლობისთვის მიუთითებების მიმცემი, ქართული სსკ-ის შესაბამისად, ორგანიზატორი იქნება და არა დამხმარე ან თანამსრულებელი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, არ არის გასაზიარებელი მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც, თანამსრულებლად მიიჩნევა პირი, რომელიც დანაშაულის ჩადენის ადგილზე არ იმყოფება და ხელმძღვანელობს ქმედების შემადგენლობის განხორციელებას. აღნიშნული მოსაზრების ავტორის თქმით, საკითხის ასეთ გადაწყვეტას ამყარებს საქართველოს სსკ-ის 25-ე მუხლის მე-3 ნაწილი⁵².

ა. ოხანაშვილის თვალსაზრისით, დანაშაულის ხელმძღვანელი როგორც დანაშაულის თანაავტორი თანამედროვე სისხლის სამართალში თანამსრულებლობად მიიჩნევა, რაც ფუნქცი-

⁴⁸ Heinrich B., in: Arzt/Weber/Heinrich/Hilgendorf, Strafrecht, BT, Lehrbuch, 4. Aufl., 2021, S. 463, §17 Rn. 14.

⁴⁹ Wessels/Beulke/Satzger, Strafrecht, AT, 49. Aufl., 2019, Rn. 823; Heinrich B., Strafrecht, AT, 6. Aufl., 2019, S. 531, Rn. 1228; Kühl K., Strafrecht, AT, 8. Aufl., 2017, S. 806, §20 Rn. 110.

⁵⁰ Kühl K., Strafrecht, AT, 8. Aufl., 2017, S. 806, §20 Rn. 110.

⁵¹ მჭედლიშვილი-ჭედრიხი ქ., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, თბ., 2011, გვ. 154-155.

⁵² ოხანაშვილი ა., თანამსრულებლობის დასაბუთება მოქმედებაზე ფუნქციონალური ბატონობით, წიგნში: გურამ ნაჭყებია - 75, საიუბილეო კრებული, თბ., 2016, გვ. 277-278.

ონალური თანამსრულებლობის მოძღვრებიდან გამომდინარეობს და რომლის შესაბამისად შესაძლებელია განიმარტოს თანამსრულებლობაზე ქართულ სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში მოცემული რეგულირება. ავტორი დანაშაულში დისტანციური მონაწილეობის ორ შემთხვევას გამოყოფს: ერთი, როცა ხელმძღვანელობა ხდება შორი მანძილიდან, დისტანციურად და მეორე, როცა ხელმძღვანელობა ხდება დანაშაულის მიმდინარეობის ადგილზე⁵³.

როგორც ჩანს, ავტორი ანგარიშს არ უწევს ორგანიზატორის საკანონმდებლო დეფინიციას, რომელიც მოცემულია საქართველოს სსკ-ის 24-ე მუხლის 1-ლ ნაწილში, რომლის თანახმადაც, ის, ვინც ხელმძღვანელობს დანაშაულის განხორციელებას, არის ორგანიზატორი და არა ამსრულებელი. ორგანიზატორი შეიძლება ამსრულებლის ფუნქციასაც ითავსებდეს, ისევე როგორც წამქეზებლის ან დამხმარის, მაგრამ ამისთვის საკმარისი არ არის მხოლოდ დანაშაულის ხელმძღვანელობა, მიუხედავად იმისა, რომ იგი თავისი საშუალებებით შეიძლება არ ჩამოუვარდებოდეს დანაშაულში მონაწილე სხვა პირთა ქმედებებს. 25-ე მუხლის მე-3 ნაწილში მხოლოდ ის არის აღნიშნული, რომ თუ ორგანიზატორი, წამქეზებელი ან დამხმარე დანაშაულის თანამსრულებლის ფუნქციას ითავსებდნენ, 25-ე მუხლზე მითითება არ არის საჭირო ქმედების კვალიფიკაციის დროს, რაც იმით არის განპირობებული, რომ ამსრულებელი დანაშაულის ცენტრალური ფიგურაა, გარდა ამისა, სსკ-ის კერძო ნაწილის ნორმები ამსრულებელზეა გაანგარიშებული და ქმედების კვალიფიკაციის დროს საჭირო არ არის თანამონაწილეობის ნორმაზე მითითება, იგი თანამონაწილის ფუნქციას რომც ითავსებდეს. დანაშაულის ხელმძღვანელის, მაშასადამე, დანაშაულის ორგანიზატორის მიჩნევა თანამსრულებლად შესაძლებელია გერმანული და არა ქართული სისხლის სამართლის კანონმდებლობის მიხედვით. საკითხი იმის შესახებ, ხომ არ არის საჭირო ორგანიზატორის

ქმედების დასჯადობასთან დაკავშირებით ცვლილებები ქართულ სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში, მოითხოვს დამატებით სამეცნიერო დისკუსიას და დაფიქრებას. აქვე უნდა აღინიშნოს იმის შესახებ, რომ ორგანიზატორს ყოველთვის დანაშაულში თანამონაწილედ არც ქართული სისხლის სამართლის კანონმდებლობა მიიჩნევს და ითვალისწინებს ისეთ შემადგენლობებს, სადაც ფაქტობრივად ორგანიზატორი სამართლებრივად ამსრულებლადაა წარმოდგენილი (სსკ-ის 223-ე მუხ. 1-ლი ნაწილი, 224-ე მუხ. 1-ლი ნაწილი, 225-ე მუხ. 1-ლი ნაწილი).

სისხლის სამართლის ლიტერატურაში გამოითქვა მოსაზრება, რომ ამსრულებლის და დამხმარის გასამიჯნად უნდა იქნას გათვალისწინებული დროის ფაქტორი. კერძოდ, ის, ვინც მოქმედებს დანაშაულის (ქმედების შემადგენლობის) განხორციელების დროს, არის თანამსრულებელი და არა დამხმარე. აღნიშნული მოსაზრების გაზიარებისას დარაჯად მდგომი პირი უნდა გვეცნო თანამსრულებლად, მაგრამ ეს შეხედულება სამართლიანად იქნა გაკრიტიკებული ქართულ სისხლის სამართლის ლიტერატურაში⁵⁴. დამხმარე შეიძლება მოქმედებდეს როგორც დანაშაულის ჩადენამდე, ისე დანაშაულის ჩადენის დროსაც⁵⁵. ყაჩაღობაში, და ზოგადად დანაშაულში, თანამსრულებლის და დამხმარის გამიჯვნისთვის საკმარისი კრიტერიუმად არ შეიძლება ვცნოთ მხოლოდ დროის ფაქტორი.

4. დასკვნა

საკითხის განხილვის შედეგად მივედით დასკვნამდე, რომ დარაჯად მდგომი პირის ქმედების კვალიფიკაცია ყოველთვის არ შეიძლება ერთნაირად გადაწყდეს და მოითხოვს დიფერენცირებულ მიდგომას. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა იქნას გათვალისწინებული ის, თუ რა როლს და ფუნქციას ასრულებდა დარაჯად მდგომი დანაშაულის ჩადენის დროს, მისი

⁵³ Okhanashvili A., Die Strafbarkeit des Organisationstäters und des Organisators in Deutschland und Georgien, Baden-Baden, 2021, S. 410. ასევე იხილეთ ამავე გვერდზე 2309-ე სქოლიო.

⁵⁴ აღნიშნულის შესახებ იხ. წერეთელი თ., სისხლის სამართლის პრობლემები, II ტომი, თბ., 2007, გვ. 135-136.

⁵⁵ წერეთელი თ., დასახ. ნაშრ., გვ. 177.

ქმედება ხომ არ შეიცავდა ქმედების შემადგენ-
ლობის ნიშნებს, ვინაიდან თანაამსრულებლო-

ბისთვის იგი წარმოადგენს აუცილებელ ობიექ-
ტურ ნინაპირობას.